

Міжнародне гуманітарне право (МГП)

галузь міжнародного права, яка своїми нормами **обмежує застосування сили в умовах збройного конфлікту** через:

- захист осіб, які не беруть участі або припинили брати участь у воєнних діях;
- обмеження засобів ведення війни, зокрема озброєнь, і методів ведення бою, наприклад застосування окремих видів військової тактики.

МГП **забороняє** застосування багатьох видів зброї, зокрема запальних куль, біологічних, хімічних та лазерної зброї.

Міжнародний злочин

дія, загально визнана як злочинна, яка викликає міжнародне занепокоєння, **посягає на основи існування держав, підриває загальні принципи міжнародного права**, а також **загрожує міжнародним миру та безпеці**, і з якихось поважних причин не може бути залишена в виключній юрисдикції держави, яка мала б контроль над нею за звичайних обставин.

ТРЕНІНГОВИЙ ЦЕНТР
ПРОКУРОРІВ УКРАЇНИ

Just^{talk}

Воєнні злочини

- серйозні порушення Женевських конвенцій 1949 року, а саме умисні вбивства, катування, спричинення страждань, депортація населення, взяття заручників;
- інші серйозні порушення законів і звичаїв війни (умисні напади на цивільне населення та об'єкти, персонал і транспорт гуманітарної допомоги, вбивство і поранення комбатантів, що склали зброю, неналежне використання прапора ворога, умисні напади на релігійні, культурні, історичні об'єкти, шпиталі, заява про те, що пощади не буде, розграбування міст), тощо (передбачені ст. 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду). РФ вчиняє саме воєнні злочини.

Військові злочини

військове кримінальне правопорушення

передбачені Кримінальним Кодексом правопорушення **проти встановленого порядку несення або проходження військової служби**, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів (ст. 401 Кримінального кодексу України):

- непокора
- невиконання наказу
- опір начальникові
- дезертирство
- ухилення від військової служби
- викрадення зброї
- пошкодження, втрата військового майна
- добровільна здача в полон
- мародерство
- погане поводження з військовополоненими

ТРЕНІНГОВИЙ ЦЕНТР
ПРОКУРОРІВ УКРАЇНИ

Just talk

Міжнародний збройний конфлікт (МЗК)

- оголошена війна чи будь-який інший збройний конфлікт, що може виникнути **між двома і більше державами**, навіть якщо стан війни не визнаний однією з них;
- випадки часткової або повної **окупації території держави**, навіть за відсутності збройного опору (спільна ст. 2 Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12.08.1949).

Неміжнародний збройний конфлікт (НМЗК)

тривалі та інтенсивні збройні **зіткнення** на території держави **між урядовими збройними силами і організованими збройними формуваннями або між організованими збройними формуваннями.**

До НМЗК належать такі ситуації, коли:

- у межах території однієї держави починаються чітко визначені воєнні зіткнення між збройними силами та іншими організованими збройними формуваннями або між організованими збройними формуваннями;
- організовані збройні формування здійснюють контроль над частиною території держави, який дає їм можливість вести безперервні та узгоджені воєнні дії.

Зброя невибіркової дії

зброя, під час використання якої **неможливо провести відмінність між військовими та цивільними об'єктами**.

Зброя визнається такою за наведеними далі критеріями:

- чи може зброя здійснити спрямований напад на військовий об'єкт;
- чи можуть наслідки застосування зброї бути обмежені, як цього вимагає міжнародне гуманітарне право?

Якщо відповідь на хоч одне з питань «ні», то це – зброя невибіркової дії.

ТРЕНІНГОВИЙ ЦЕНТР
ПРОКУРОРІВ УКРАЇНИ

Just talk

Окупація

зайняття збройними силами однієї держави частини або всієї **території іншої держави** без отримання суверенних прав на неї.

Окупація має місце у випадку:

- захоплення збройними силами іноземної держави певної території без згоди національного уряду, який діє на цій території;
- легітимний уряд не має ефективного контролю над цією територією та не може ефективно функціонувати належним чином;
- іноземні сили мають змогу контролювати територію або частину цієї території.

ТРЕНІНГОВИЙ ЦЕНТР
ПРОКУРОРІВ УКРАЇНИ

Just talk

Загальний контроль

здійснення державою **контролю над організованими збройними групами**, які діють в умовах збройного конфлікту **на території іншої держави, через фінансування та оснащення таких груп**, планування та нагляд за військовими операціями, які вони реалізують.

Геноцид

дії, які вчиняються **з наміром знищити** повністю або частково будь-яку **національну, етнічну, расову чи релігійну групу** як таку через:

- вбивство членів цієї групи;
- спричинення серйозних тілесних ушкоджень членам такої групи;
- навмисне створення для якої-небудь групи таких життєвих умов, які спрямовані на повне або часткове фізичне знищення;
- заходи, спрямовані на запобігання дітородінню у середовищі такої групи;
- насильницька передача дітей з однієї людської групи в іншу.

Міжнародний суд ООН

головний судовий орган Організації Об'єднаних Націй, юрисдикція якого визначена Статутом і полягає у **дослідженні фактів порушень державами своїх міжнародних зобов'язань**.

МС ООН може розглядати справу лише у тому випадку, якщо відповідні держави спору визнали юрисдикцію Суду.

Штаб-квартира - м.Гаага, Нідерланди.

Ефективний контроль

здійснення юрисдикції держави **поза межами власної території у формі контролю над територією** (частиною території) іншої держави **через військову, політичну, економічну та інформаційну підтримку власних збройних сил** або формувань на місцях.

Держава, яка здійснює ефективний контроль, за загальним правилом, **відповідає за дотримання прав і свобод людини на відповідній території.**

Злочини проти людяності

будь-яке із діянь, вказаних далі, за умови що вони вчиняються **у межах широкомасштабного чи систематичного умисного нападу на будь-яких цивільних осіб**, зокрема:

- вбивство
- винищення
- рабство
- депортація чи насильницьке переміщення
- ув'язнення
- катування
- сексуальні злочини
- переслідування групи за певними ознаками
- насильницьке зникнення людей
- злочин апартеїду і тд. (ст. 7 Статуту Міжнародного кримінального суду).

Міжнародний кримінальний Суд

постійно діючий орган, уповноважений здійснювати юрисдикцію **відносно осіб, відповідальних за найтяжчі міжнародні злочини**, визначені у Римському статуті МКС, доповнюючи національні системи кримінального правосуддя.

Суду розглядає такі міжнародні злочини:

- геноцид
- злочини проти людяності
- воєнні злочини
- злочини агресії

Штаб-квартира - м.Гаага, Нідерланди.

Женевські конвенції 1949 року

збірна назва для **4 міжнародних багатосторонніх договорів, спрямованих на захист жертв збройних конфліктів** від 12.08.1949.

Серед них:

- Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у регулярних арміях
- Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих і осіб, що постраждали в корабельних аваріях, зі складу збройних сил на морі
- Конвенція про поводження з військовополоненими
- Конвенція про захист цивільного населення під час війни.

Дерогація

відступ від зобов'язань.

Окремі документи, які діють у сфері міжнародного права прав людини, передбачають для держав-учасниць можливість **відступу від взятих на себе зобов'язань в умовах надзвичайної ситуації.**

Ст. 15 ЄКПЛ дозволяє країнам-учасницям *вживати заходів, що відступають від її зобов'язань за Конвенцією, виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища, і за умови, що такі заходи не суперечать іншим її зобов'язанням згідно з міжнародним правом.»*

Наведене вище **не є підставою для відступу** від:

- ст. 2 [право на життя], крім випадків смерті внаслідок правомірних воєнних дій
- ст. 3 [заборона катувань]
- п. 1 ст. 4 [заборона рабства]
- ст. 7 [заборона покарання без закону]

ТРЕНІНГОВИЙ ЦЕНТР
ПРОКУРОРІВ УКРАЇНИ

Just talk

Найманці

особи, які беруть участь у збройному конфлікті з **метою отримання матеріальної вигоди**, але **не входить до складу збройних сил** воюючої держави чи інших легітимних структур.

Найманець не має права на статус комбатанта, і, відповідно, військовополоненого.

Військовополонені

комбатанти та законні учасники міжнародного збройного конфлікту (у т.ч. медичний та духовний персонал збройних сил) **з моменту її захоплення супротивником.**

Гарантії поведження з військовополоненими визначаються:

- Женевською конвенцією про поведження з військовополоненими від 12.08.1949 року
- Додатковим протоколом I до Женевських конвенцій від 08.06.1977 року.

Універсальна юрисдикція

принцип, відповідно до якого **національні суди можуть здійснювати переслідування за найтяжчі міжнародні злочини**, вчинені іноземними громадянами на чужій території, керуючись тим, що такі злочини завдають шкоду усій світовій спільноті і порушують міжнародний порядок.

У тому числі, цей механізм можуть використовувати **міжнародні слідчі групи, тобто об'єднання слідчих** різних національних правових систем для притягнення винних до відповідальності.

ТРЕНІНГОВИЙ ЦЕНТР
ПРОКУРОРІВ УКРАЇНИ

Just talk

Некомбатанти

особи, які **входять до складу збройних сил** воюючої сторони, надають їй допомогу у досягненні воєнних успіхів, але **безпосередньо не беруть участь** у воєнних діях.

До них належать **медичний і духовний персонал, інтенданти, військові кореспонденти, юристи** тощо.

Добровольці

особи, які **за власним бажанням воюють** на боці однієї зі сторін збройного конфлікту.

Умови, за якими на добровольців розповсюджуються закони та звичаї війни:

- ними командує особа, яка відповідає за своїх підлеглих;
- вони мають постійний відмітний знак, добре розпізнаваний на відстані;
- вони носять зброю відкрито;
- вони здійснюють свої операції згідно із законами та звичаями війни.

Ст. 4 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими

Комбатанти

є законними учасниками збройного конфлікту міжнародного характеру.

До цієї категорії віднесено:

- особовий склад регулярних збройних сил;
- особовий склад ополчення і добровольчих загонів, що входять і не входять до складу збройних сил;
- особовий склад організованих рухів опору і партизанських формувань, якщо вони відповідають таким умовам:
 - a) мають на чолі особу, відповідальну за своїх підлеглих;
 - b) мають певний і виразно видимий здалека відмітний знак;
 - c) відкрито носять зброю;
 - d) дотримуються у своїх діях законів і звичаїв війни.

Цивільні

особи, які в будь-який момент та за будь-яких обставин **опиняються в умовах конфлікту під владою сторони конфлікту** або окупаційної держави, громадянами яких вони не є.

Тобто це всі ті, хто:

- не є членами збройних сил сторони конфлікту
- не входять до організованих сил супротиву.

Злочин агресії

планування, підготовка, розв'язання або виконання особою, що здійснює фактичний контроль чи управління політичними або військовими актами держави, акту агресії, який за своїми природою, тяжкістю і розміром становить очевидне порушення Статуту ООН (ст. 8 bis Статуту Міжнародного кримінального Суду)

ТРЕНІНГОВИЙ ЦЕНТР
ПРОКУРОРІВ УКРАЇНИ

Just talk

Акт агресії

використання збройних сил державою проти суверенітету, територіальної цілісності чи політичної незалежності **іншої держави** чи в будь-який інший спосіб, несумісний з положеннями Статуту ООН. Зокрема:

- вторгнення
- бомбардування
- блокада
- напад збройних сил
- надсилання найомників, озброєних груп
- надання державою території державі-агресору для
- актів агресії (резолюція ГА ООН 3314 (XXIX) від 14.12.1974).

ТРЕНІНГОВИЙ ЦЕНТР
ПРОКУРОРІВ УКРАЇНИ

Just talk